

Stockholms stads yttrande över Promemoria - En ändamålsenlig hantering av tillstånd och tillsyn av explosiva varor (Fö2025:6)

Försvarsdepartementets dnr Fö2025/00256

Sammanfattning

Stockholms stad tillstyrker i stora delar förslaget men avstyrker utredningens förslag om ändring i 18 § lag (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor, LBE.

Författningsförslag som inte kommenteras tillstyrks.

Synpunkter på förslaget

Förslag till lag om ändring i ordningslagen (1993:1617), OL
3 kap. 6 §

Stockholm stad bedömer att det i OL eller på annan tydligt reglerad plats saknas beskrivning av vad som ska prövas. Ett förtydligande om vad som prövas i enlighet med 3 kap. 6 § OL skulle binda ihop prövningen med LBE på ett bättre sätt.

Förslaget förutsätter att Polismyndigheten och de som prövar om tillstånd har tillgång till Nationellt tillståndsregister för explosiva varor (NATEV) för att ha uppdaterad information om giltiga tillstånd.

Förslag till lag om ändring i lagen (2010:1011) om
brandfarliga och explosiva varor, LBE

18 §

Stockholms stad avstyrker förslaget i sin helhet.

Stockholms stad föreslår att sista meningen i sista stycket stryks helt.

Stockholms stad anser att huvudproblematiken med att tillstånd för explosiv vara regleras i annan kommun än där verksamheten

hanterar den explosiva varan kvarstår. Det strider mot 14 kap. 2 § i regeringsformen och mot det kommunala självstyret.

Stockholms stad anser att förslaget leder till en försämrad möjlighet att ingripa mot oseriösa bolag som befinner sig i en legal gråzon, vilket inte är syftet med utredningen. Förslaget följer inte instansordningsprincipen och får enligt vår bedömning ingen verkan i domstol, se 11 kap. 14 § i regeringsformen. Sekretess förhindrar också att information överförs mellan olika myndigheter.

Stockholms stad bedömer att utredningens förslag med undantag från huvudregeln sannolikt kommer att tillämpas som huvudregel av många bolag, vilket försvårar uppföljningen av verksamheter och möjligheten till rättelse då de absolut starkaste åtgärderna en tillståndsmyndighet har är att återkalla ett tillstånd eller meddela omedelbart förbud vid vite. Bevisbördan vid återkallelse av tillstånd ligger på tillstånds- och tillsynsmyndigheten och informationsförlusten blir alltför svår för att besluten ska kunna fattas snabbt och hålla i domstol. Vi ser redan idag att oseriösa bolag satt detta i system och flyttar sitt säte mellan kommuner, men fortsätter bedriva verksamhet i en ytterligare kommun. Kommunens beslut riskerar alltså att bli verkningslösa och lagstiftningsverket blir med utredningens förslag svagare.

För att kunna fatta ingripande beslut snabbt måste tillsynsmyndighet vara densamma som tillståndsmyndighet och med detta förslag blir det svårare för en enskild kommun att få rättelse på ett oseriöst bolag. Polisen ges förvisso möjlighet att ansöka om återkallelse, men processen i praktiken bedöms bli långsam.

Den enskilda kommunen/räddningstjänsten har mycket bättre förutsättningar att ha den kontroll som efterfrågas och som är nödvändig för sitt myndighetsarbete inom sitt geografiska ansvarsområde.

Ett annat problem är att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB:s, föreskrifter i just den här delen idag saknar stöd i förordning (2010:1075) om brandfarliga och explosiva varor, FBE. Den här delen av förslaget är inte lösningen om målet är att få en väl fungerande och effektiv tillsyn över tillståndspliktig verksamhet och försvåra för kriminella att få tillgång till dessa varor.

Stockholms stad anser att den lokala tillstånds- och tillsynsmyndighetens engagemang är avgörande för en god förvaltning. Det kommunala självstyret gör att det kan komma att finnas lokala skillnader och olika bedömningar mellan olika kommunala myndigheter vilket ibland kan leda till problem. Det är naturligt att engagemanget hos de lokala myndigheterna är som störst i de kommuner där illegala sprängningar förekommer. I dessa kommuner kommer tillståndsprövningen att bli mer noggrann och

tillsynen mer frekvent. Samverkan med polismyndigheten kommer sannolikt också att vara bättre. Engagemanget torde, enligt vår bedömning, minska i takt med det geografiska avståndet till de illegala sprängningarna. Det är därför viktigt att de drabbade kommunerna får väl fungerande verktyg för att få kontroll inom sina områden och mandat att återkalla tillstånd och godkännanden även utanför sin jurisdiktion.

Det kan också vara så, vilket enligt vår bedömning inte torde vara helt ovanligt, att bolag bedriver verksamhet i kommuner där de saknar tillstånd. Vid dessa omständigheter finns skäl att göra undantag från det grundlagsstadgade kommunala självstyret och tillåta en kommun att återkalla en annans kommuns tillstånd, det vill säga en utvidgad jurisdiktion, i syfte att skydda allmänheten och upprätthålla det kommunala självstyret.

18 a §

Stockholms stad föreslår med hänvisning till resonemanget ovan att lydelsen bör vara följande:

Den som har tillstånd till hantering av explosiva varor enligt 18 § ska anmäla användning av explosiva varor eller förvaring av explosiva varor i ett flyttbart förråd till tillsynsmyndigheten senast fem arbetsdagar innan användningen eller förvaringen påbörjas och innehålla uppgift om tid och plats för användningen eller förvaringen.

Stockholms stad föreslår att begreppet ”användning” införs och definieras i 5 § LBE.

20 §

Stockholms stad föreslår att punkten 4.3 bör utformas enligt följande:

Polismyndigheten har funnit en tillståndshavares explosiva vara utan tillbörlig uppsikt.

Anledningen är Förvaltningsrätten i Uppsalas dom i mål den 20 december 2024 i mål nr 1454-24, 3731-24. Det i målet berörda bolaget menade att det inte kunde polisanmäla förluster av explosiva varor eftersom de inte hade upptäckt förlusterna. Detta godtog Förvaltningsrätten som en rimlig ursäkt.

Stockholm stad tillstyrker förslaget i övrigt.

34 §

Stockholms stad tillstyrker förslaget och föreslår att Polismyndigheten själv bör få avgöra när den anser detta nödvändigt utan några begränsningar.

36 §

Stockholms stad anför att punkt 20 i förslaget kan strida mot 12 kap. 2 § och 14 kap. 2 § i regeringsformen.

Förslag till förordning om ändring i förordningen (2010:1075) om brandfarliga och explosiva varor, FBE

22 a §

Stockholms stad tillstyrker förslaget och föreslår att lydelsen bör vara följande:

Är en kommun tillsynsmyndighet ska den skicka en kopia av en tillsynsrapport *och efterföljande beslut* till tillståndsmyndigheten, om denna tillhör en annan kommun.

Även om Stockholms stads inställning till att låta olika kommuner vara tillstånds- och tillsynsmyndigheter tydliggjorts under avsnittet angående 18 § LBE kan situationer fortfarande uppkomma att obehöriga bolag påträffas i fel kommun. Det bör då finnas en skyldighet för tillsynsmyndigheten att meddela tillståndsmyndigheten i en annan kommun.

22 b §

Stockholms stad tillstyrker förslaget och anser att lydelsen bör vara tillstånds- och tillsynsmyndigheten då det i praktiken kan vara ett oseriöst bolag som verkar i fel kommun. Det är den lokala polisen som kommer till platsen och inte polisen från tillståndskommunen.

25 §

Stockholms stad tillstyrker förslaget men anser med hänvisning till vad som anförts angående LBE §§ 18 och 18 a att texten i punkt 17 om undantag från anmälningsskyldigheten ska strykas.

Övriga kommentarer

Avsnitt 3.2

Stockholms stad delar inte utredningens bedömning att införande av ett särskilt tillståndskrav för varje tillfällig förvaring i flyttbara förråd, liksom krav på tillstånd för användning av explosiva varor i varje kommun, skulle innebära en stor förändring i förhållande till

dagens tillståndshantering som skulle medföra större praktiska svårigheter och merarbetet för många verksamheter.

Så ser regelverket ut idag men det har inte efterlevts på grund av felaktiga tolkningar av föreskrifter som saknar lagstöd. Anses det inte vara skäligt att den kommunala tillståndsmyndigheten får mandat över sin jurisdiktion anser Stockholms stad det som mer lämpligt att en utpekad central myndighet övertar hela tillstånds- och tillsynsansvaret. På detta sätt får den centrala myndigheten mandat över sin jurisdiktion. Illegala sprängningar är inte uteslutande ett kommunalt problem utan ett nationellt. Det finns därför inte några principiella skäl till att inte en central myndighet övertar ansvaret. Frågan ligger dock utanför denna utredning.

Avsnitt 3.4.3

Bedömningen som en tillståndsmyndighet ska göra vid ett återkallande av tillstånd ska enbart ta sikte på historiska händelser. Myndigheter ska följa objektivitetsprincipen som stadgas i grundlag och inte spekulera om framtiden. Det följer också av praxis vid prövning enligt vapenlagen, se exempelvis Förvaltningsrätten i Luleås dom den 6 december 2024 i mål nr 1914-24. Ingen part kommer att kunna föra bevisning om en framtidsprognos och det torde bli vanligt med två framtidsprognoser som pekar åt motsatt håll beroende på vilken part som presenterar den.

Konsekvensbeskrivning

Stockholms stad bedömer att utredningsförslagen medför en utökad kontroll och en utökad handläggning för tillståndsmyndigheterna, vilket bland annat beskrivs i avsnitt 3.4.1 samt 4.3.1. Vår bedömning är att utredningen i konsekvensbeskrivningen generellt underskattar det medarbete och den ökade belastning som förväntas med det utökade arbetet, fram för allt för kommunala myndigheter.

Övrigt

Stockholms stad bedömer att det finns fler områden att utreda vad gäller explosiva varor som är av vikt för att motverka obehörigt förfarande. Bland annat skulle ett tydligare ansvar för huvudmannen vid obehörigt förfarande kunna öka motivationen till ansvar för explosiva varor.

Idag kan i stort alla personer över 18 år legalt köpa stora mängder krut i form av fyrverkerier utan att någon myndighet har möjlighet att kontrollera det, varför tillståndsplikt för all hantering och användning av F2-F3 samt en lämplighetsprövning bör övervägas.

Finansroteln